

Oponentský posudek na práci

„Domácí násilí ve stejnopohlavních vztazích se zaměřením na proces hledání pomoci u obětí“

Pracoviště: Katedra psychologie FF UK

Řešitelka: Bc. Zlata Heřmánková

Školitel: PhDr. David Čáp, Ph.D.

Oponentka: Mgr. Zuzana Štěrbová, Ph.D.

Diplomová práce se zabývá velice zajímavým a důležitým, nicméně dosud notně přehlíženým tématem vyhledávání pomoci u oběti domácího násilí u stejnopohlavních vztahů. Z teoretické perspektivy může srovnání heterosexuálních a neheterosexuálních párů ukázat na důležitost role pohlaví oběti a původce násilí, což následně může vést nejen k hlubšímu pochopení problematiky, ale i zlepšení intervence. Právě této části autorka ve své práci věnuje velkou pozornost a není nejmenších pochyb o tom, že se v ní orientuje velice dobře. Samotná práce je tradičně členěna na literárně přehledovou a empirickou část, která sestává z vlastního výzkumu.

Teoretická část

V literárně-přehledové části autorka představuje koncept domácího násilí, faktory, které jej ovlivňují, teorie a mýty spojené s domácím násilím, a nakonec proces hledání pomoci. Práce vychází z větší části z primární zahraniční literatury a po formální stránce je psaná na vysoké úrovni. Drobnou výtku bych ovšem měla k řazení kapitol, které působilo poměrně nelogicky, přičemž jednotlivé kapitoly nebyly dostatečně vzájemně provázány.

První část práce, kterou autorka převzala ze své práce bakalářské, považuji za nejslabší. Ačkoli je definování konceptu domácího násilí pro další práci velice důležité, autorka zde vychází výhradně z české literatury. Z kapitoly tak není možné vytvořit si obrázek o tom, nakolik je situace v ČR specifická oproti zbytku světa, z něhož pochází významná část později citovaných prací.

Ve druhé kapitole se dozvídáme celou řadu velice zajímavých informací, které jsou ovšem často pouze zmíněny a dále nejsou rozpracovány. Ani zdaleka se tak nejedná o vyčerpávající výčet recentních publikací, z nichž by bylo možné utvořit si obrázek o současném stavu poznání. Bohužel mi nebylo jasné, na základě čeho autorka vybírala studie, které se rozhodla citovat, zatímco jiné ignorovala (např. Wei, D., Hou, F., Hao, C., Gu, J., Dev, R., Cao, W., ... & Li, J. (2019). Prevalence of intimate partner violence and associated factors among men who have sex with men in China. *Journal of interpersonal violence*, 0886260519889935 či Badenes-Ribera, L., Bonilla-Campos, A., Frias-Navarro, D., Pons-Salvador, G., & Monrde-i-Bort, H. (2016). Intimate partner violence in self-identified lesbians: A systematic review of its prevalence and correlates. *Trauma, Violence, & Abuse*, 17(3), 284-297). Text má nezřídka formu jakéhosi seznamu (např. psychické, fyzické či ekonomické dopady domácího násilí na

obět'), který je prost kritické reflexe. Podobně je tomu i v případě kapitoly s kryptickým názvem „Souvislosti a koreláty“, kde autorka opět vyjmenovává řadu faktorů souvisejících s domácím násilím (např. etnicita či užívání návykových látek), které ovšem dále nikterak nerozvádí. Vzhledem ke skutečnosti, že problematikou domácího násilí u stejnopohlavních párů se zabývalo již mnoho studií, bylo by vhodné např. porovnat výsledky studií na heterosexuální a neheterosexuální populaci, a to včetně kritické reflexe limit takového srovnání. Současně autorka neuvádí, nakolik jsou např. faktory související s domácím násilím kulturně specifické či naopak. O něco lépe je zpracovaná část zaměřená na teorie a mýty spjaté s domácím násilím, které autorka okamžitě dává do souvislosti se stejnopohlavními vztahy. Oceňuji, že autorka pro ilustraci uvádí konkrétní empirické studie, nicméně text místy příliš dobře nenavazuje a působí spíše jako výpisky (např. v části o sociálním učení autorka uvádí, že zkušenost z rodiny má na domácí násilí pouze malý vliv, v dalším odstavci píše, že zkušenost z rodiny má na pozdější násilné chování vliv, zatímco následně uvádí, že má vliv významný. V takovýchto případech by bylo vhodné, kdyby autorka uváděla např. síly efektu či závěry jednotlivých studií jinak propojila a interpretovala). Větší propojení bych ocenila i na úrovni uvedených teorií. Např. by mě zajímalo, jaká teorie je v současné době nejčastěji přijímaná a proč.

Povrchnost zpracování do značné míry mizí se třetí kapitolou zaměřenou na proces hledání pomoci. Tato kapitola je zpracována důsledně a kvalitně. Část orientovaná na praxi tak jasně ukazuje, kde leží studentčin hlavní zájem. Drobnou výtku bych měla pouze k několika málo částem, které opět zbytečně otevírají témata, která nejsou dále rozpracována, což vede k naprosto zbytečným zjednodušení (např. individuální faktory ovlivňující vyhledávání pomoci na str. 31). Dále kapitola 3.2.2 Faktory podporující a bránící vyhledání pomoci kopíruje strukturu meta-analýzy, z níž vychází. Ačkoli nesporně oceňuji, že autorka závěry meta-analýzy prezentuje, bylo by přínosné závěry stáhnout k situaci u stejnopohlavních párů, porovnat se závěry nejnovějších studií atd.

Empirická část

Empirická část sestává z kvalitativní studie postavené na pěti polostrukturovaných rozhovorech. Ačkoli se může na první pohled jevit počet respondentů nízký, vzhledem k tématu považuji naopak za chvályhodné, že autorka byla schopna oněch 5 rozhovorů uskutečnit. Vysoká kvalita struktury rozhovorů odráží autorčinu expertizu. V diskusi autorka nejen shrnuje výsledky studie, ale jednotlivá zjištění diskutuje s předešlými výzkumy představenými v teoretickém úvodu. Autorčin vzhled do problematiky ilustrují i její interpretace výsledků, reflexe limitů studie, návrhy pro budoucí výzkum a možnosti aplikace výstupů do praxe.

Měla bych pouze několik drobných výtek k metodické části:

- 1) Popis vzorku je nedostatečný a neumožňuje udělat si o něm obrázek. Vzhledem ke skutečnosti, že jich bylo pouze 5, by bylo vhodné uvést podrobněji údaje o jejich věku, demografické charakteristice, informace o typu a délce vztahu, o němž referovali atd.
- 2) V části, kde autorka popisuje výzkumný vzorek, jsou paralelně uváděny závěry studie, konkrétně k jakým formám násilí ve vztazích docházelo. Tato struktura mi přišla velice matoucí.

- 3) V metodice chybí údaj o délce rozhovorů.
- 4) Tematická analýza je popsána pouze prostřednictvím citací z učebnic, nicméně není uvedeno, jak byly rozhovory přepisovány (zda byl např. použit nějaký software), jak probíhala kontrola přepisů, jak přesně byly vytvářeny kódy a témata, zda došlo ke kontrole kódování např. formou shody s další kódující osobou, v jakém softwaru byla data zpracována, zda se při interpretaci bralo v potaz pohlaví respondentů, zda byla při zpracování výsledků zohledněna frekvence výskytu atd.
- 5) V části referující o výsledcích na str. 54 autorka uvádí, že „V mnohých z těchto faktorů hrála výraznou roli neheterosexuální orientace respondentů a skutečnost, že domácí násilí zažili ve stejnopohlavním vztahu.“ Ačkoli se jedná o velice zajímavý závěr, bylo by vhodné jej dále rozvést a popsat.
- 6) Na str. 54-55 autorka výsledky studie prolíná s interpretacemi, což je opět matoucí.

Drobné komentáře:

- Klíčová slova nebyla zvolena vhodně, jelikož se překrývají se slovy v názvu práce.
- Název kapitoly by měl čtenáři napovědět obsah dané kapitoly. Proto jsou názvy jako např. „Na straně oběti“ nevhodné.
- V odborných textech je klíčové přesné vyjadřování (např. str. 19: „Leckdy u nich můžeme pozorovat také disociální, hraniční a paranoidní rysy osobnosti (Fortunata & Kohn, 2003).“ – bez znalosti původního textu je obtížné odhadnout rozsah slova „leckdy“.
- Model hledání pomoci na str. 29 by bylo vhodné překreslit a přeložit, aby byl model ve stejném jazyce jako zbytek práce.
- V empirické části by bylo správnější referovat o použité metodice než metodologii, což je celá vědní disciplína.
- V případě citování webových odkazů je zvykem uvádět datum poslední návštěvy stránky.
- Na některých místech chybí reference (např. str. 80 „V souladu se zahraničními výzkumy byla i nulová míra využívání služeb azylových domů a linek důvěry“).

Otázka k obhajobě:

- Jaká je kulturní variabilita v definování domácího násilí?
- Na str. 48 autorka uvádí velice zajímavé závěry studií testujících prevalenci různých forem domácího násilí v závislosti na sexuální orientaci a pohlaví, nicméně neuvádí žádné interpretace. Zajímalo by mě, proč jsou bisexuální ženy častěji oběťmi domácího násilí než ženy heterosexuální a homosexuální. Dal by se stejný efekt očekávat i u mužů?
- Je v případě forem domácího násilí důležitější pohlaví oběti nebo původce násilí? Např. na str. 16 je uvedeno, že se „s fyzickým či sexuálním násilím se v partnerském vztahu setkala 48 % neheterosexuálních žen, mezi ženami s většinou sexuální orientací to bylo 21 %.“ Tyto závěry mi přijdou kontraintuitivní, pokud bychom

vycházeli z předpokladu, že fyzické násilí častěji páchají muži. Nevím, jaké bylo přesně zastoupení homosexuálních a bisexuálních žen, ale mohlo by být možné perspektivu nahlížení na problematiku otočit, a dojít tak k závěru, že oběťmi fyzického násilí jsou častěji ženy, v extrémním případě bez ohledu na pohlaví původce násilí?

- Část rozhovorů probíhala online a část offline. Myslí si autorka, že formát rozhovoru mohl mít v tomto konkrétním případě na získané výsledky nějaký vliv?
- Na základě čeho byla stanovena velikost výzkumného souboru?
- Byly při analýzách vzaty v potaz výsledky prováděného pozorování během rozhovoru?

Celkové hodnocení:

Kvalita literárně přehledové části je nevyvážená, jednoznačně by jí prospělo hlubší zaměření na méně témat, která jsou striktně spjata s hlavním cílem výzkumu. Zvolená metodika vlastního výzkumu je adekvátní a dobře propracovaná, drobné výtky mám spíše k formě její prezentace. Výsledky jsou představeny relativně přehledně a následně jsou řádně diskutovány.

Práci doporučuji k obhajobě s hodnocením **výborně až velmi dobře** v závislosti na obhajobě.

V Praze dne 7. 9. 2021

Mgr. Zuzana Štěrbová, Ph.D.